

De fabel van de Buizerd, de Torenvalk en de Regenworm

Ton Eggenhuizen en Kees Breek

Sinds wij ons intensief met Buizerds in Flevoland bezighouden (vanaf 1991), is het ons opgevallen dat Buizerds in de winter -als het ten minste niet te hard vriest- met regelmaat regenwormen eten. Het was dan ook onze stellige indruk dat regenwormen, met name in de winter, een belangrijke voedselbron voor de Buizerd vormen. In woord en geschrift werd dit echter meermalen tegengesproken (o.a. M. Zijlstra in litt., R.G. Bijlsma pers. med.). Zij meenden dat het eten van wormen een teken was dat de betreffende Buizerd er niet al te best aan toe was. Cramp & Simmons (1980) melden dat regenwormen soms in "significant quantities" worden gegeten. Recente en oudere gegevens uit ons onderzoek geven aan dat een en ander wellicht enige nuances behoeft.

Sinds 1992 vangen wij in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland iedere winter enkele tientallen Buizerds voor populatiegericht en biometrisch onderzoek. Een aantal malen zijn wormenetende Buizerds gevangen. Bij deze vogels viel op dat de krop tot barstens toe vol zat. Als gevolg daarvan hingen na vangst de wormen uit de mondhoeken van de Buizerds, hetgeen overigens geen frisse aanblik was. In onderstaande tabel zijn van drie genoteerde vogels enkele gegevens weergegeven.

Ringnummer	Leeftijd	Vangdatum	Gewicht (g)	Vleugellengte (mm)
6075292	1ste winter	3 februari 1994	720	372
6075782	1ste winter	27 november 1994	790	383
6075797	1ste winter	5 februari 1995	850	375

Opvallend daarbij is de leeftijd van de drie vogels. Men zou hieruit kunnen concluderen dat de wormenetende Buizerds vooral onvolwassen (en wellicht onervaren) vogels zijn. Aangezien we voor het overgrote deel onvolwassen vogels vangen (61% eerste winter, 18% tweede winter, rest ouder; n=102), ligt het meer voor de hand te veronderstellen dat dit een gevolg is van de vangwijze of een weerspiegeling van de leeftijdsopbouw van de populatie. En dus niet direct een verwijzing naar de leeftijd van wormenetende Buizerds in het algemeen. Wij hebben namelijk in Flevoland ook diverse adulte Buizerds veelvuldig wormen zien eten. Het gewicht van de

drie wormeneters uit de tabel komt redelijk overeen met de overigens summierende gegevens in Cramp & Simmons (1980). Het gemiddelde gewicht van door ons gevangen eerste winter vogels in de periode november tot en met februari bedraagt 793 gram (minimum 585 g, maximum 1040 g, n=53). Het gemiddelde van ons drietal ligt daar met 787 gram slecht zes gram vandaan!

Buizerds die wormen eten worden in Flevoland gedurende het hele jaar gezien. Een van de voorwaarden lijkt te zijn dat het gras niet al te hoog is. Het is aannemelijk dat wormen eten alleen energetisch is verantwoord als de prooi al lopend door het gras kan worden gevonden.

Op 9 januari 1994 werden langs de Adelaarsweg in Zuidelijk Flevoland een Torenavalk en een Buizerd gezien op nog geen tien meter van elkaar. Beide vogels "zaten op de wormen". De foerageerwijze was echter geheel verschillend. De Buizerd liep door het redelijk korte gras van de berm en pikte links en rechts wormen op. De Torenavalk zat op een paaltje van ongeveer een meter hoog en speurde de omgeving af. Af en toe vloog de vogel naar de grond en pakte een regenworm. Spoedig vloog de vogel weer naar het paaltje en zocht wederom de omgeving af. Aangezien het net geregend had, werd ook op het wegdek een enkele regenworm door de Torenavalk gevonden. De vogels werden gedurende vijf minuten gevolgd. In die tijd pakte de Torenavalk slechts zes regenwormen, terwijl de Buizerd niet minder dan 35 regenwormen tot zich nam. Beide vogels vertoonden geen interesse voor onze vangmiddelen, zodat wij onze weg weer konden vervolgen. De Torenavalk stak aldus meer energie in het bemachtigen van een kleiner aantal regenwormen (Ton Eggenhuizen).

Een ander anecdotisch voorbeeld is wellicht ook van belang. In de winter van 1994/95 verbleven een groot aantal Buizerds in het Muiderzandbos nabij Almere. In de ochtend werden hier op een weijde tot maximaal 27 Buizerds geteld, die allemaal op wormen foerageerden. In de loop van de ochtend vertrokken deze vogels naar andere foegareergebieden in de omgeving, maar ook daar werden ze "op de wormen" gezien. In andere delen van de provincie deden zich vergelijkbare taferelen voor.

Op grond van deze gegevens kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Het feit dat een Buizerd wormen eet, hoeft geen indicatie te zijn voor de conditie van de vogel.
- Buizerds zijn beter in staat wormen als voedselbron te exploiteren dan Torenavalken.
- Mits voldoende aanwezig en makkelijk exploiteerbaar, kan de regenworm het gehele jaar door een belangrijke prooi-soort voor de Buizerd zijn.

- Nader onderzoek is gewenst naar het prooiaanbod en de exploitatiemogelijkheden met betrekking tot muizen en regenwormen in diverse delen van Nederland. Hierbij moeten gegevens worden verzameld van diverse bodemsoorten, aangezien de dichtheid van wormen hiervan sterk afhankelijk is.

Summary: The fable of the Common Buzzard *Buteo buteo*, the Kestrel *Falco tinnunculus* and the Earthworm *Lumbricus terrestris*

In the polders of Zuidelijk and Oostelijk Flevoland Common Buzzards and Kestrels commonly exploit earthworms in winter. Measurements and weights of three earthworm-eating firstwinter Common Buzzards are given. Their mean body mass of 787 g was almost similar to the average body mass of 793 g of 53 Common Buzzards captured in winter in the same area (minimum of 585 g, maximum of 1040 g), indicating that earthworms can be a sustainable food source. Common Buzzards are probably more adept in exploiting earthworms than Kestrels. A Kestrel was seen to search and strike from poles (six worms in 5 min), whereas a Common Buzzard walked through the meadows and picked up earthworms in passing (35 worms in 5 min, same spot and date as the Kestrel). It is suggested that worm-eating does not affect the condition of Common Buzzards and Kestrels negatively, contrary to common belief.

Adressen:

Ton Eggenhuizen, Laurierstraat 17, 1314 HL Almere

Kees Breek, Karveel 58-66, 8242 WC Lelystad

Jonge Buizerd (Hans Hut)